

(25. 1.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 190 der Zitting 1902—1903.)

Het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Vele leden gaven er hunne ingenomenheid mede te kennen, dat eindelijk gevolg zal worden gegeven aan het voorschrift van artikel 96, tweede lid, der Grondwet; zij verklaarden trouwens te begrijpen, dat de indiening van een wetsontwerp tot uitvoering van dit voorschrift lang op zich heeft doen wachten, waar zoodanig wetsontwerp den langen weg door alle departementen van openbaar bestuur had af te leggen.

Van meer dan ééne zijde werd er op gewezen, dat artikel 96, tweede lid, der Grondwet, voorschrijft, dat de wet voor zooveel noodig de gevolgen van de daar bedoelde vereeniging regelt, maar in de Memorie van Toelichting het betoog wordt gemist, dat regeling in dezen noodzakelijk moet worden geacht. Wel wordt aldáár opgemerkt, dat de noodzakelijkheid van de voorgestelde regeling reeds vóór de grondwetsherziening van 1887 vaststond, blijkens de bepalingen van artikel 56, tweede lid, der wet tot regeling van het hooger onderwijs en van het Koninklijk besluit van 5 Februari 1868 (*Staatsblad* n°. 18), doch men achtte dit betoog niet zeer klemmend. Naar men opmerkte, heeft tot dusverre het ontbreken van de in de Grondwet bedoelde regeling tot moeilijkheden van ernstigen aard geene aanleiding gegeven, hoewel sinds 1887 zich meerdere gevallen van vereeniging van het lidmaatschap van eene der beide Kamers met uit 's lands kas bezoldigde ambten hebben voorgedaan. Steeds bleek eene zoowel uit het oogpunt van den Staatsdienst als voor den belanghebbende bevredigende oplossing zonder veel moeite te vinden en het gaat, naar men meende, daarom niet aan, dat de Regeering in de Memorie van Toelichting zonder meer verklaart van oordeel te zijn, dat de wettelijke regeling, door artikel 96 der Grondwet gevorderd, thans tot stand behoort te komen. De gronden voor deze verklaring behooren nader te worden uiteengezet.

Verscheidene leden merkten op, dat juist de gevallen, waarin het gemis van eene regeling ten aanzien van de vereeniging van het lidmaatschap van eene der beide Kamers met een bezoldigd ambt zich in de praktijk heeft doen gevoelen, met betrekking n.l. tot andere dan uit 's lands kas bezoldigde ambten, thans geene regeling zullen vinden. Immers heeft blijkens de Memorie van Toelichting de Regeering, mede naar aanleiding van hetgeen in de vergadering van de Tweede Kamer van 9 December 1902 te dezer zake is opgemerkt, wel nogmaals overwogen, of reeds bij het thans aangeboden wetsontwerp eene regeling ware te treffen, die ook andere dan uit 's lands kas bezoldigde ambten omvat, maar heeft zij gemeend, deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Het bedoelde desideratum toch houdt haars inziens met de uitvoering van het Grondwetsartikel geen verband en eene latere herziening van de Provinciale-, van de Gemeentewet en van de wet op het lager onderwijs schijnt haar de juiste gelegenheid om te overwegen, in hoeverre de wetgever ook met betrekking tot het onderwijzersambt of tot ambten, uit de provinciale of uit de gemeentekas bezoldigd, regelen zal hebben te stellen.

Men betreurde, dat de Regeering gemeend heeft zich in dezen tot de uit 's lands kas bezoldigde ambten te moeten beperken en verklaarde niet in te zien, dat dit noodig ware geweest. Het moge dan waar zijn, dat het in het kader van dit wetsontwerp, waarin aan artikel 96, tweede lid, der Grondwet uitvoering wordt gegeven, niet zou passen daarin ook bepalingen op te nemen, die door den inhoud van dat artikel niet

werden geëischt, welk bezwaar kon er eigenlijk bestaan om naast dit wetsontwerp en gelijktijdig daarmede een ander voorstel in te dienen tot regeling van eene aangelegenheid, van gelijksoortigen aard als die, in artikel 96, tweede lid, der Grondwet vervat en daarmede in zeer nauw verband staande? Door de voorziening in deze aangelegenheid te verwijzen naar eene latere herziening van de Provinciale wet en van de Gemeentewet, wil de Regeering haar, naar men meende, op de lange baan schuiven en in deze opvatting verklaarde men zich nog versterkt door de omstandigheid, dat vijf maanden na de indiening van dit wetsontwerp aan de Kamer voorstellen tot wijziging der Provinciale Wet en der Gemeentewet zijn aangeboden, waarin met betrekking tot de vereeniging van het Kamerlidmaatschap met ambten uit de provinciale of uit de gemeentekas bezoldigd, geene regelen worden aangetroffen.

Andere leden achtten volkomen begrijpelijk en keurden goed, dat de Regeering gemeend heeft zich overeenkomstig den inhoud van art. 96, 2de lid, te moeten beperken tot regeling van de gevolgen van de vereeniging van het Kamerlidmaatschap met een uit 's Lands kas bezoldigd ambt en de regeling ten aanzien van uit de provinciale- of de gemeentekas bezoldigde ambten tot later te moeten uitstellen. — Het onderwerp van beiderlei regeling moge dan min of meer gelijksoortig zijn, de regelingen zelve zouden op menig punt verre moeten uiteenloopen; zoo betrekkelijk eenvoudig als de inrichting van het thans aangeboden voorstel heeft kunnen zijn, zoo moeilijk en ingewikkeld zou de samenstelling van de andere regeling blijken te zijn. Allerlei lastige vragen zouden daarbij zijn te beantwoorden, zooals bij voorbeeld of de wetgever zelf regelen zou hebben te stellen dan wel het stellen van regelen aan provinciën en gemeenten, wier aangelegenheden het hier geldt en wier financiën bij de zaak zijn betrokken, zou moeten overlaten; of aan provinciën of gemeenten de vrijheid zou moeten worden ontnomen bepaalde ambten met het Kamerlidmaatschap onverenigbaar te verklaren; welke met betrekking tot deze aangelegenheid uit financieel oogpunt de houding van den Staat tegenover provinciën en gemeenten zoude moeten zijn.

Sommige leden juichten ook daarom toe, dat de Regeering zich heeft beperkt tot regeling van de vereeniging van het Kamerlidmaatschap met een uit 's lands kas bezoldigd ambt, omdat zij als gevolg van eene meer uitgebreide regeling verwachtten, dat vele ambtenaren zich tot Kamerlid zouden weten te doen verkiezen, hetgeen zij voor ons land, waar de publieke beweging toch reeds zoozeer op de ambtenaren steunt en van hen uitgaat, niet zonder bedenking zouden achten.

Opgemerkt werd, dat art. 96 der Grondwet is te beschouwen als een in elk opzicht lastig artikel, dat bij de eerstvolgende grondwetsherziening zeker niet ongewijzigd zou kunnen blijven. Het erkent geen onderscheid, zooals het behoorde te doen, tusschen uitsluiting, ingevoerd met het oog op de eischen van een goed samengestelde Volksvertegenwoordiging, op grond dus, dat zeker ambt niet past bij den afgevaardigde, en onverenigbaarheid voorgeschreven, omdat de belangen van eenig ambt de vereeniging met het Kamerlidmaatschap verbieden, daar de werkkring van den afgevaardigde eene getrouwe vervulling van de plichten aan het ambt verbonden, onmogelijk maakt. Waar de grondwetgever, bij eene juiste opvatting van zijne taak, tot het stellen van regelen omtrent de eerstbedoelde uitsluiting zich had behooren te bepalen, heeft hij niet alleen deze beperking zich niet opgelegd, maar, zooals de geschiedenis van de grondwetsherziening van 1887 maar al te duidelijk leert, het voor den wetgever ook onmogelijk gemaakt zelf de onverenigbaarheid van eenig uit 's lands kas bezoldigd ambt met het Kamerlidmaatschap uit te spreken, op grond van de eischen, die dit ambt stelt aan de persoonlijkheid en den beschikbaren tijd van hem, die het bekleedt. „De gewone wetgever” — werd al reeds gezegd in de Memorie van Toelichting der Regeering — „kan niet, waar de Grondwet zelve incompatibiliteiten vestigde, bevoegd worden gerekend om nieuwe te bepalen. Aanvulling van het eerste lid (van art. 96) met die Staatsambten, welke onverenigbaarheid met het lidmaatschap der Staten-Generaal vaststaat, behoort alzoo te geschieden.” Wel is tijdens de grondwetsherziening het denkbeeld in overweging gegeven om het 2de lid van artikel 96 te doen luiden: „De wet regelt voor zooveel noodig de gevolgen der aanvaarding van het lidmaatschap van eene der beide Kamers, door andere dan de in het eerste lid vermeld, uit 's lands kas bezoldigde ambtenaren”, doch dit denkbeeld (1) — ingegeven door den wensch, dat de wetgever

(1) RÜELL, Kauttekeningen op de Regeeringsontwerpen tot herziening der Grondwet, bladn. 22 en 23.

niet tot regeling van de gevolgen der vereeniging zich zou hebben te bepalen, maar de vereeniging zelve, waar het ambt dit eischte, zou kunnen opheffen — is niet verwezenlijkt. De Grondwet gaat thans uit van de gedachte, dat alle uit 's lands kas bezoldigde ambten, die in het eerste lid van artikel 96 niet uitdrukkelijk zijn uitgesloten, met het lidmaatschap van eene der beide Kamers vereenigbaar zijn en dat de wetgever, die vereeniging niet mogende beletten, voor zooveel noodig de gevolgen daarvan heeft te regelen. Onder de „gevolgen” zullen, zooals te recht werd geantwoord op eene vraag van de Eerste Kamer in haar Voorloopig Verslag omtrent het betreffende voorstel tot grondwetsherziening, moeten worden verstaan: die betreffende dienstwaarneming, verlof en traktement; de bepaling van het 2de lid zal echter, zooals daaraan toen werd toegevoegd, niet mogen worden verstaan in dien zin, dat de wet ook zou mogen bepalen, dat eene keuze zou moeten worden gedaan tusschen het lidmaatschap der Kamer en het behoud van het ambt (1). Immers zou dan de wetgever de hem ontzegde bevoegdheid uitoefenen om het getal uitsluitingen, in het eerste lid grondwettig bepaald, te vermeerderen.

De leden, die aan dit alles herinnerden en de uit bovenbedoelde uitingen blijkende opvatting van den zin van het grondwetsartikel juist achtten, betwijfelden of de Regeering in dit wetsontwerp zich wel op hetzelfde standpunt heeft geplaatst en of zij in de regeling der in artikel 96, tweede lid, bedoelde gevolgen niet verder is gegaan dan haar grondwettig was geoorloofd. Blijkens de Memorie van Toelichting heeft zij, nu de wet alle uit 's lands kas bezoldigde ambten in hare regeling opneemt, een ander standpunt meenen te moeten innemen dan waarvan is uitgegaan bij het Koninklijk besluit van 1868, dat alleen op ambtenaren, behoorende tot de Departementen van Algemeen Bestuur betrekking heeft en van de veronderstelling uitgaat, dat de ambtenaar, ophoudende Kamerlid te zijn, terstond weder zijn volle traktement krijgt en in actieven dienst in zijn ambtsbetrekking weer optreedt. Waar, zooals in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt, in den regel de gelegenheid zal ontbreken den inmiddels vervangen ambtenaar terstond weder in actieven dienst te doen treden, wenscht de Regeering hem voortaan non-actief te doen blijven tot hij in actieven dienst wordt hersteld en hem vooralsnog alleen zijn non-activiteitstraktement te doen behouden. Nu betwijfelde men, of niet dit deel van de regeling met de grondwettige bepaling in strijd moet worden geacht. Immers, zoo vroeg men, kan van eene vereeniging van het Kamerlidmaatschap met een bepaald, uit 's lands kas bezoldigd ambt in waarheid nog wel sprake zijn, wanneer de aanvaarding van dit lidmaatschap ten gevolge heeft — wel niet, dat aan de betrekking tusschen den Staat en den ambtenaar in het algemeen een einde wordt gemaakt, maar dan toch, dat de ambtenaar geenszins zeker is, dat hij, ophoudende Kamerlid te zijn, terstond weder in het door hem vroeger bekleede ambt zal kunnen terugkeeren en niet nog langen tijd zonder ambt zal blijven of een geheel ander ambt zal moeten aanvaarden? En dat de regeling, die de Regeering voorstelt, in dezen zin is te verstaan, blijkt, naar men meende, ook uit de oplossing, die zij wenscht te geven aan de vraag, hoe te regelen de positie van koloniale ambtenaren, die tot lid der Staten-Generaal worden gekozen. Waar, zooals in de Memorie van Toelichting wordt betoogd, voor zooveel Nederlands-Indië betreft, onderscheid bestaat tusschen ontslag uit het ambt en ontslag uit den dienst, welk eerste het laatste niet medebrengt en waar alle verlofgangers, behoudens enkele uitzonderingen, koloniale ambtenaren zonder ambt zijn, meent de Regeering, dat het voor de hand ligt, van koloniale ambtenaren, die tot lid der Staten-Generaal worden verkozen, verlofgangers te maken. Zij wil dus de vraag of een Gouverneur-Generaal of een lid van den Raad van Indië als volksvertegenwoordiger zal kunnen optreden, zonder zijn ambt te verliezen, in ontkenningen zin hebben beantwoord, in strijd o. a. met het gevoelen van prof. Bcys, (2) die hier een ontkenkend antwoord — al acht hij het de ongerijmdheid zelve — met het uitsluitend karakter van de eerste zinsnede van art. 96, moeilijk overeen te brengen oordeelt. In het wezen der zaak wil de Regeering ten aanzien van de uit 's lands kas bezoldigde ambtenaren in het Rijk op dezelfde wijze hebben gehandeld. Ook dezen zullen in waarheid ambtenaren worden zonder ambt; ook te hunnen aanzien zal feitelijk ontslag of, wil men, ont-

heffing uit het ambt, maar niet uit den dienst worden gegeven. Men erkende, dat eene regeling als die van het Koninklijk besluit van 1868 tot bezwaren in de practijk aanleiding moest geven, die bij de voorgestelde regeling niet zullen worden ondervonden, maar meende daarnaast te moeten volhouden, dat eene regeling als die van 1868 wel, maar de voorgestelde met de Grondwet niet in overeenstemming is te achten.

In verband met het bovenstaande werd ook gewezen op art. 7, eerste lid, van het ontwerp, dat bepalingen bevat o. a. voor het geval, dat de ambtenaar eervol, maar niet op zijn verzoek wordt ontslagen uit het door hem bekleede ambt, als wanneer in de plaats van zijn nonactiviteits-traktement een wachtgeld zal treden, dat echter bij herplaatsing in zijn vroeger ambt zal vervallen. Men vroeg, of naar de bedoeling der Regeering dit ontslag ook zou kunnen worden verleend tijdens het Kamerlidmaatschap. Zoo ja, dan achtte men de bepaling niet zonder bedenking, omdat zij de gelegenheid zou openen langs den weg van ontslag nog andere dan de in het eerste lid van art. 96 der Grondwet genoemde, uit 's lands kas bezoldigde ambten uit te sluiten.

Andere leden merkten daartegenover op, dat de bepaling van art. 96, tweede lid, der Grondwet geenszins aan de uit 's lands kas bezoldigde ambtenaren onafzetbaarheid gedurende den tijd van hun Kamerlidmaatschap kan waarborgen en er ook gevallen denkbaar zijn, waarin het noodig is, hun gedurende den tijd van hun lidmaatschap eervol ontslag, maar niet op hun verzoek te verleenen, bij opheffing bijv. van het door hen bekleede ambt. Slechts zouden deze leden het met de bepaling van het grondwetsartikel niet in overeenstemming achten, indien dezen ambtenaren eervol ontslag werd verleend op grond, dat zij tot lid van eene der beide Kamers waren benoemd. Daartegen kan echter de wet geen waarborg inhouden, omdat eene Regeering, die om de genoemde reden tot het verleenen van ontslag zou willen overgaan, of geen of een anderen grond voor dit ontslag zou kunnen aanvoeren. Door middel van het recht van interpellatie en in het algemeen van contrôle van de zijde der Volksvertegenwoordiging behoort tegen misbruik van de Regeeringsbevoegdheid om te ontslaan, te worden gewaakt en met het oog op de belangen, die het hier betreft, mag zeker ook worden aangenomen, dat scherpe en voortdurende contrôle niet zou uitblijven.

Artikel 1. Opgemerkt werd, dat het beter ware sub 2°. te spreken niet van „Kamers van de Staten-Generaal” maar van „Kamers der Staten-Generaal”; de Grondwet, men wees op de artikelen 48, 49, 1ste lid, 58, 59 en op het opschrift van de tweede en de derde afdeeling van het derde hoofdstuk, bezigt deze laatste uitdrukking, die trouwens ook in de beweegreden van het wetsontwerp wordt aangetroffen.

Naar aanleiding van de sub 3°. gegeven definitie, die zich grootendeels aan de bepaling van artikel 96, tweede lid, der Grondwet aansluit, werd de aandacht gevestigd op artikel 99 der Grondwet, waar eveneens twee uit 's lands kas bezoldigde ambten, namelijk die van griffier van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van de vereeniging met het lidmaatschap van eene der Kamers zijn uitgesloten. Wel kan er ten aanzien van deze ambten, waar vereeniging met het Kamerlidmaatschap grondwettig niet is toegelaten, van toepasselijkheid der bepalingen van dit wetsontwerp geen sprake zijn, maar toch werd het meer regelmatig geacht sub 3°. artikel 99 der Grondwet naast artikel 96, eerste lid, te vermelden.

Verder werd in dit verband gewezen op het uit 's lands kas bezoldigd ambt van commies-griffier van eene van de beide Kamers der Staten-Generaal, dat de Grondwet in artikel 99 niet vermeldt, en werd opgemerkt, dat er twijfel kan rijzen of dit ambt met het Kamerlidmaatschap al dan niet vereenigbaar moet worden geacht en of dus de bepalingen van dit wetsontwerp op genoemd ambt toepassing zouden vinden.

Zou eenerzijds kunnen worden aangenomen, dat hetgeen in artikel 99 is bepaald voor den griffier ook op den commies-griffier van toepassing moet worden geacht, al verdient het zeker de aandacht, dat de Grondwetgever in artikel 96, 1ste lid, het geenszins overbodig heeft gevonden naast den procureur-generaal bij den Hoogen Raad uitdrukkelijk nog den advocaat-generaal bij dat college te vermelden, anderzijds valt veel te zeggen voor de opvatting, dat de grondwettige bepalingen omtrent de uitsluitingen in engen zin moeten worden uitgelegd en geene ambten, die met de opgesomde meerdere of mindere gelijkenis vertoonen maar niet uitdrukkelijk zijn genoemd, als uitgesloten mogen worden aangemerkt. Men wenschte het gevoelen der Regeering ten aanzien van deze vraag te kennen

(1) „Ontslag uit de betrekking valt echter buiten het kader der gevolgen”:
RÖFEL t. a. p. bladz. 22.

(2) *De Grondwet III*, bladz. 191.

en meende, dat zij haar, zoo mogelijk, in het wetsontwerp uitdrukkelijk tot oplossing moest brengen, opdat te dezen aanzien later geene onzekerheid zou kunnen bestaan.

Opgemerkt werd, dat terwijl in artikel 96 der Grondwet, derde lid, eene voorziening wordt getroffen ten aanzien van krijgslieden „in werkelijke dienst”, van de regeling van dit wetsontwerp zouden zijn uitgesloten de ambten, door krijgslieden als zoodanig bekleed en de vraag werd gesteld, of de Regeering opzettelijk hier eene andere uitdrukking heeft gebezigd. Enkele leden betwijfelden of het wel aangaat te zeggen, dat door een krijgsman als zoodanig een ambt wordt bekleed.

Naar aanleiding van deze opmerkingen werd er van andere zijde op gewezen, dat de uitdrukking van het wetsontwerp ruimer behoort te zijn dan die in de Grondwet gebezigd, omdat zij ook de krijgslieden op non-activiteit en het reserve-personeel, dat blijkens de artt. 4 en 5 der wet van 2 Mei 1897 (*Staatsblad* n°. 119) geacht wordt in den regel zich niet in werkelijken dienst te bevinden, moet omvatten en aan de bepalingen van het ontwerp moet onttrekken.

Sommige leden wezen er op, dat de omschrijving van een uit 's lands kas bezoldigd ambt hier gegeven, zoo ruim is, dat bijv. het ambt van een predikant, die, zooals dit voorkomt, geheel uit 's lands kas wordt bezoldigd, daaronder moet vallen.

Andere leden merkten naar aanleiding daarvan op, dat de sub 3. gegeven omschrijving als het ware nader wordt beperkt door de definitie, sub 4. van „bezoldiging” gegeven. Door den daar gestelden eisch, dat de bezoldiging moet bestaan uit inkomsten, die als grondslag voor pensioen in aanmerking komen, worden van de regeling van het ontwerp uitgesloten allen, die niet in den zin der wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 78), tot regeling van de pensioenen der burgerlijke ambtenaren, burgerlijke ambtenaren zijn of bij de wet als burgerlijke ambtenaren zijn of zullen worden aangemerkt.

Deze opvatting van de sub 4. gegeven definitie, die steun schijnt te vinden in hetgeen op bladz. 2 van de Memorie van Toelichting ad artikel 1 is opgemerkt, vond echter bestrijding bij sommige leden, die van oordeel waren, dat het vereischte, „voor zoover die inkomsten als grondslag voor pensioen in aanmerking komen” niet kan zien op het al dan niet tijdelijk of duurzaam karakter van het onder 3. bedoelde ambt, maar uitsluitend op het bedrag, dat ingevolge de artikelen 5 en volgende als nonactiviteits-traktement zou kunnen worden toegekend. Mocht de Regeering in deze laatste opvatting niet deelen en het dus hare bedoeling zijn, niet dat de helft van het bedrag van den pensioensgrondslag als nonactiviteits-traktement zou moeten worden toegekend, maar dat de regeling van het ontwerp slechts zou gelden voor uit 's lands kas bezoldigde ambten, die op pensioen recht geven, dan scheen verduidelijking van de sub 4. gegeven definitie dezen leden zeer noodzakelijk.

Opgemerkt werd, dat hier het tijdstip van de aanvaarding van het lidmaatschap en in de artikelen 5 en 6 daarentegen het oogenblik van het zitting nemen als lid beslissend zoude zijn en in overweging werd gegeven, waar laatsbedoeld oogenblik juist gekozen scheen, de definitie sub 4. in den zin van artikel 5 te wijzigen.

Artikel 2. Men wenschte te vernemen, of onder de burgerlijke ambtenaren, resorteerende onder de departementen van Marine en van Oorlog, van wie aan het slot der bepaling sub 1. sprake is, nog anderen zijn te verstaan dan de in den aanhef genoemde ambtenaren, behoorende tot de departementen van algemeen bestuur. Zoo neen, dan scheen hunne afzonderlijke vermelding onnoodig, omdat immers de militaire ambtenaren aan de beide genoemde departementen reeds ten gevolge van de bepaling van artikel 1, 3., van de wettelijke regeling zouden zijn uitgesloten. Zoo ja, welke ambtenaren zijn dan bedoeld en zou eene meer bepaalde omschrijving hier niet de voorkeur verdienen, ten einde latere onzekerheid omtrent 's wetgevers bedoeling te voorkomen?

Terwijl sommige leden goedkeurden, dat de sub 3. genoemde ambtenaren bij den Centralen Raad van beroep en de raden van beroep hun ambt niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Eerste Kamer zouden mogen waarnemen, omdat huns inziens de administratieve rechter geheel buiten den politieken strijd behoort te blijven en in geen enkel opzicht ook maar den schijn van partijdigheid op zich mag laden, ging anderen leden dit voorschrift al te ver. Waar de griffiers, de substituten-griffiers en de ambtenaren van het openbaar ministerie bij de rechterlijke macht hun ambt gelijktijdig met het lidmaatschap van de Eerste Kamer en de overige leden der rechterlijke macht

hier te lande hunne betrekking zelfs te gelijk met het lidmaatschap van de Tweede Kamer zullen kunnen waarnemen, was dezen leden de strenge opvatting ten aanzien van de ambtenaren bij den Centralen Raad van beroep en de raden van beroep niet duidelijk en wenschten zij te vernemen, op welke gronden deze opvatting steunt. Had niet de Regeering de uitsluiting tot de ambtenaren bij den Centralen Raad van beroep kunnen beperken en ten aanzien van de ambtenaren bij de raden van beroep gelijktijdige waarneming van hun ambt met het lidmaatschap van de Eerste Kamer kunnen toelaten? Dezelfde reden, meende men, zou daarvoor pleiten, die in de Beroepswet heeft geleid tot het opnemen o. a. van de bepaling, dat niet de leden van den Centralen Raad van beroep, maar wel de voorzitters van de raden van beroep tevens advocaat of procureur kunnen zijn.

Opgemerkt werd, dat wel uit de in artikel 1 gegeven definities kan worden opgemaakt, dat, waar in artikel 2, sub 3., van de leden van de raden van beroep wordt gesproken, slechts de voorzitters en niet de leden-werkgevers en leden-werklieden, die immers geene bezoldiging uit 's Lands kas genieten, bedoeld zijn, maar het toch beter ware, in dezen de woordenkeus van de Beroepswet te volgen en dus hier niet het woord leden te bezigen, maar van voorzitters te spreken. Ook behoeft, naar men meende, de redactie in zooverre wijziging, dat niet meer de indruk worde gewekt, dat ook bij de raden van beroep substituten-griffiers worden aangetroffen.

Gevraagd werd, of de sub 4. gebezigde uitdrukking: „behoorende tot den dienst in de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen” niet tot onzekerheid aanleiding zou kunnen geven, bij voorbeeld ten aanzien van ambtenaren, die van uit Nederland in de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen zijn gedetacheerd.

Artikel 3. Sommige leden zouden liever hebben gezien, dat ten aanzien van de Tweede Kamer hetzelfde stelsel ware gevolgd als ten aanzien van de Eerste Kamer in artikel 2 is toegepast en dus toelating van gelijktijdige waarneming als regel ware vooropgesteld met opsomming van de uitzonderingen, die op dezen regel zullen bestaan. Zij waren van oordeel, dat de Regeering hier de eischen van den publieken dienst te veel op den voorgrond heeft gesteld en heeft voorbijgezien, dat de Grondwet blijkens artikel 96 een ruime keuze voor afgevaardigden wenscht te verzekeren. Gevolg van den thans vooropgestelden regel van verbod zal zijn, dat alle nieuw te scheppen ambten onder dien regel zouden vallen, tenzij door wijziging van de wet tot uitvoering van artikel 96, tweede lid, der Grondwet, de lijst van uitzonderingen op het verbod met het nieuwe ambt zou zijn aangevuld, hetgeen zeker langen tijd zou duren of misschien zelfs geheel achterwege zou blijven.

Andere leden deelden in deze opvatting niet. Waar de juistheid van de opmerking in de Memorie van Toelichting, dat tegen gelijktijdige waarneming met het lidmaatschap van de Eerste Kamer in den regel geen bezwaar bestaat, tegen gelijktijdige waarneming met dat van de Tweede Kamer daarentegen in den regel wel, zeker niet kan worden ontkend, achtte men het dezerzijds alleszins rationeel, dat de Regeering heeft voorgesteld voor de Eerste Kamer toelating, voor de Tweede verbod van gelijktijdige waarneming voorop te zetten. Niet alleen zou, zoo ten aanzien van de Tweede Kamer op de tegenovergestelde wijze werd gehandeld, de lijst van uitzonderingen op den regel der toelaatbaarheid zeer omvangrijk moeten zijn, maar men zou ook niet ontkomen aan de moeilijkheid, dat steeds weer deze lijst zou moeten worden aangevuld en dus telkenmale de wet zou moeten worden gewijzigd. Waar men dezerzijds echter voelde voor het geopperde bezwaar, dat, waar verbod als regel wordt vooropgesteld, nieuw te scheppen ambten van gelijktijdige waarneming met het lidmaatschap der Tweede Kamer uitgesloten zouden zijn, meende men in overweging te moeten geven, aan het slot van de lijst in artikel 3 alsnog eene bepaling toe te voegen, dat ook uitgezonderd zouden zijn de ambten, na de totstandkoming der wet te scheppen en waarvan de gelijktijdige waarneming met het lidmaatschap van de Tweede Kamer bij de wet, of zoo de instelling van het ambt bij algemeenen maatregel van bestuur of Koninklijk besluit plaats vond, bij zoodanigen maatregel of besluit uitdrukkelijk zou zijn toegelaten.

Verscheidene leden begrepen niet, van welke leidende gedachte bij de opstelling van de hier gegeven lijst van uitzonderingen is uitgegaan; in de Memorie van Toelichting wordt daarvan met geen woord melding gemaakt. Zij verzochten daarom, dat de Regeering haar standpunt te dezen aanzien alsnog eenigszins uitvoerig zoude uiteenzetten.

Opgemerkt werd, dat het beter ware de sub 1°. bedoelde uitzondering te schrappen, omdat de Grondwet zelve de gevolgen van de vereeniging van het ambt van Minister met het Kamerlidmaatschap aangeeft en regeling van deze gevolgen door den wetgever dus niet noodig moet worden geacht. Te eerder nog zou deze uitzondering kunnen vervallen, waar het ontwerp, goed beschouwd, ten aanzien van de hoofden der ministerieele departementen ook geene gevolgen van de vereeniging regelt. Immers wordt op die hoofden niet toepasselijk verklaard artikel 4, dat, waar het hier een geval van gelijktijdige waarneming geldt, het eenige gevolg regelt van de vereeniging, namelijk het verlof.

Sommige leden betwijfelden, of het van de Regeering wel goed is gezien niet geheel te breken met de bestaande practijk, dat rechterlijke ambtenaren het door hen bekleede ambt gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer waarnemen, maar die gelijktijdige waarneming ook voortaan te doen plaats vinden ten aanzien van de leden der rechterlijke macht in engeren zin; zij meenden, dat althans nog uitgezonderd behoorden te worden de voorzitters van rechterlijke colleges en de kantonrechters, wier ambt drukke bezigheden medebrengt en bijna voortdurende aanwezigheid eischt ter plaatse, waar die bezigheden moeten worden verricht.

Andere leden bestreden, voor zooveel althans de kantonrechters betreft, dit gevoelen. Zij wezen er op, dat de onverwachts opkomende werkzaamheden van de kantonrechters buiten de terechtzittingen hoofdzakelijk bestaan in verzegelingen, beëdigingen enz., die even goed door hunne plaatsvervangers kunnen worden verricht. De uitsluiting van de kantonrechters scheen vooral daarom ongeraden, omdat deze ambtenaren zoovele sociale wetten zien werken en hebben toe te passen en deze kennis van practischen aard, waar zij Kamerlid zijn, aan de publieke zaak ten goede kan komen.

Eenige leden zagen niet in dat, waar aan de leden der rechterlijke macht in engeren zin gelijktijdige waarneming van hun ambt met het lidmaatschap der Tweede Kamer zou worden toegestaan, dit aan de overige leden der rechterlijke macht moest worden geweigerd. Huns inziens zijn de werkzaamheden aan de overige rechterlijke ambten verbonden, niet omvangrijker dan die uit het rechtersambt voortvloeiende.

Andere leden deelden in het in de Memorie van Toelichting weergegeven gevoelen, dat de personen, die het griffiersambt bekleeden of tot het parket behooren, niet zonder schade voor den dienst zich bovendien nog zouden kunnen wijden aan het lidmaatschap van de Tweede Kamer. Huns inziens behoort hier ook niet te worden voorbijgezien, dat de met rechtspraak belaste leden van de rechterlijke macht hunne werkzaamheden in overleg met hunne ambtgenooten op bepaalde tijden of dagen kunnen verrichten, terwijl de overige leden der rechterlijke macht in het belang van een goeden gang van zaken en opdat de belangen van de rechtzoekenden behoorlijk zullen worden behartigd, dagelijks aan de griffie of ten parkette aanwezig moeten zijn.

Naar aanleiding van de sub 3°., 7°., 10°., 11°., 12°., 13°. en 14°. ten aanzien van secretarissen gemaakte uitzonderingen, gaven sommige leden als hun gevoelen te kennen, dat alle secretarissen van colleges, raden en commissiën tot gelijktijdige waarneming van hunne ambten met het lidmaatschap der Tweede Kamer moesten worden toegelaten, omdat zij zich veelal speciale kennis van de zaken, die het college, de raad of de commissie heeft te behandelen, zullen hebben eigen gemaakt en daarom moeilijk zullen zijn te vervangen.

De vermelding sub 8°. van den Rijkscmissaris en den adjunct-Rijkscmissaris bij de beide groote spoorwegmaatschappijen en sub 9°. van den commissaris voor de spoorwegen met beperkte snelheid, deed in herinnering brengen, dat artikel 20 van de wet van 22 December 1863 (*Staatsblad* n°. 148), houdende voorzieningen omtrent de Nederlandsche Bank, bij de wet van 31 December 1908 (*Staatsblad* n°. 335) zoodanig is gewijzigd, dat thans de bezoldiging van den in genoemd artikel bedoelden Koninklijken commissaris, die toezicht op de handelingen der Bank heeft uit te oefenen, ten laste van den Staat komt. Gevraagd werd, of nu ook niet het ambt van dezen commissaris in de lijst van uitzonderingen in artikel 3 behoorde te worden opgenomen.

Artikel 4. Opgemerkt werd, dat in dit artikel is uitgegaan van de gedachte, dat de werkzaamheden van een Kamerlid uitsluitend bestaan in het bijwonen van vergaderingen en een ambtenaar-Kamerlid dus slechts verlof behoeft gedurende den tijd voor de bijwoning van deze vergaderingen vereischt. Een Kamerlid heeft echter ook nog andere werkzaamheden, als bijv. het

aanbieden van adressen of nominatiën aan de Koningin te verrichten. In overweging werd daarom gegeven de redactie der bepaling ruimer te maken, door laar zoodanig te wijzigen, dat de ambtenaar van rechtswege verlof zou hebben gedurende den tijd, vereischt voor alle werkzaamheden of functiën, die hij als Kamerlid zou hebben te verrichten.

In de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt, dat, terwijl tot dusverre de tijdelijke vervanging van een ambtenaar, noodig omdat deze vergaderingen heeft bij te wonen, in vele gevallen geschiedde op zijne kosten, het bilijk schijnt deze belemmering door eene wettelijke bepaling op te heffen. Enkele leden konden geenszins de bilijkheid beamen van deze wettelijke bepaling, inhoudende dat voortaan buiten kosten van den ambtenaar in de eventueel noodige waarneming van het ambt gedurende het verlof zou worden voorzien. Zij wezen er op, dat de ambtenaar niet alleen zijn volle traktement zou behouden, maar daarenboven als lid der Eerste Kamer reis- en verblijfkosten en als lid der Tweede Kamer de schadeloosstelling van f 2000 en vergoeding der reiskosten, eens, heen en terug, voor elke zitting, zou ontvangen. Huns inziens mag hij dus wel in staat worden geacht de kosten te vergoeden voor zijne vervanging noodig. Geschiedt de waarneming, zooals wordt voorgesteld, buiten kosten van den ambtenaar, dan zal wel veelal eene zoodanige regeling worden getroffen, dat een ander ambtenaar gedurende het verlof, behalve zijn eigen werkzaamheden, ook nog die van den ambtenaar-afgevaardigde zal hebben te verrichten, zonder voor zijn meerderen arbeid van Staatswege vergoeding te ontvangen. Ook dient hier te worden bedacht, dat een ambtenaar, die zijn ambt gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer mag waarnemen en dan zijn volle traktement behoudt, terwijl hij gedurende een belangrijk deel van het jaar van rechtswege verlof heeft, reeds in zooveel gunstiger conditie is dan zijn ambtgenoot, die zijn ambt niet gelijktijdig met het Kamerlidmaatschap mag waarnemen en aan wien een nonactiviteits-traktement, gelijkstaande met de helft zijner bezoldiging, wordt toegekend, dat ook uit dien hoofde het vorderen van eenige financieele opoffering van zijne zijde geenszins onbillijk mag worden geacht.

Artikel 5. Sommige leden gaven er hunne ingenomenheid mede te kennen, dat de aanvaarding van het lidmaatschap en daarmede de ontheffing van de waarneming van het ambt zou worden gerekend eerst in te gaan van het oogenblik, waarop de ambtenaar als lid heeft zitting genomen. Te recht toch, huns inziens, wordt in de Memorie van Toelichting opgemerkt, dat eerst dan, wanneer iemand toegelaten is en als Kamerlid optreedt, vaststaat, dat de vereeniging, waarvan de Grondwet spreekt, er is.

Gevraagd werd, of de redactie van artikel 5 niet meer ingewikkeld is dan noodig moet worden geacht. Waarom moet naast het als lid zitting nemen nog de aanvaarding van het lidmaatschap worden genoemd? Zou het artikel niet meer eenvoudig en dus beter luiden als volgt: „Ingeval bij vereeniging van het lidmaatschap met een ambt gelijktijdige waarneming niet is toegelaten, is de ambtenaar van rechtswege van de waarneming van het ambt ontheven, gerekend van het oogenblik waarop hij als lid zitting heeft genomen tot het oogenblik enz.”

Artikel 6. Gelijk in de Memorie van Toelichting is opgemerkt, sluit de regeling van de geldelijke gevolgen, ingeval gelijktijdige waarneming is verboden, zich in hoofdzaak aan bij het Koninklijk besluit van 5 Februari 1868 (*Staatsblad* n°. 18); de bepaling, dat aan den ambtenaar een nonactiviteits-traktement wordt toegekend, gelijkstaande met de helft zijner bezoldiging, is dan ook aan genoemd Koninklijk besluit ontleend. Niet voldoende schijnt daarbij echter te zijn in het oog gehouden, dat de regeling van 1868 alleen betrekking had op ambtenaren behorende tot de departementen van algemeen bestuur, terwijl de nieuwe regeling zal gelden voor alle uit 's lands kas bezoldigde ambten, waaronder er zijn met veel hogere bezoldiging dan eenig departementsambtenaar geniet. Van verschillende zijden werden tegen de bepaling in hare algemeenheid dan ook ernstige bezwaren ingebracht en werd er op aangedrongen, dat in artikel 6 een maximumbedrag voor het toe te kennen nonactiviteits-traktement zou worden opgenomen. Sommigen meenden, dat het bedrag van drie duizend gulden, in artikel 6 der wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 78), tot regeling van de pensioenen der burgerlijke ambtenaren, als maximum voor de pensioenen genoemd, hiervoor het als het ware aangewezen bedrag zou zijn. Sommige leden maakten bezwaar, dat het nonactiviteits-

traktament, hetwelk ingevolge het tweede lid zou worden toegekend, nadat het Kamerlidmaatschap heeft opgehouden, even hoog zou zijn als dat, hetwelk gedurende het lidmaatschap zou worden genoten. De ambtenaar mist dan, zooals zij opmerkten, de door hem als Kamerlid genoten schadeloosstelling van f 2000 's jaars. Zij meenden daarom, dat of het in het eerste lid bedoelde bedrag van het nonactiviteits-traktament als te hoog of dat in het tweede lid genoemd als te laag moet worden aangemerkt.

Gevraagd werd, of het tweede lid niet als overbodig zou kunnen vervallen. In het eerste lid wordt immers verwezen naar het geval, omschreven in artikel 5 en dit geval omvat ook den tijd, tusschen het einde van het lidmaatschap en het herstel in actieven dienst. Zou althans niet de nu voorgeschreven herhaling van de toekenning van het nonactiviteits-traktament kunnen worden vermeden?

Ook werd de vraag gesteld, of door invoeging van het woord „ander” in den vierden regel van het derde lid tusschen „een” en „hem” de duidelijkheid niet zou worden bevorderd.

Artikel 8. Tegen deze bepaling, dat ambtenaren in diplomatieken of consulaire dienst bij vereeniging van hun ambt met het Kamerlidmaatschap geen nonactiviteits-traktament zullen genieten, werden van verschillende zijden bedenkingen ingebracht. Men achtte de gronden in de Memorie van Toelichting voor de raadzaamheid om hier geen nonactiviteits-traktament of wachtgeld toe te kennen, niet overtuigend. Het moge dan waar zijn, dat de aanvaarding van het lidmaatschap juist door ambtenaren in diplomatieken of consulaire dienst in den regel bijzondere nadeelen zal teweegbrengen, dit had wellicht voor den grondwetgever eene reden kunnen zijn om deze ambten in het eerste lid van art. 96 uit te sluiten, maar mag, nu dit niet is geschied, den wetgever er niet toe leiden, de vereeniging feitelijk te beletten door de financieele gevolgen zoodanig te regelen, dat aanvaarding van het Kamerlidmaatschap voor vele diplomatieke en consulaire ambtenaren niet meer mogelijk wordt. Op deze wijze toch schept de wetgever nieuwe incompatibiliteiten, hetgeen indruischt tegen de duidelijke bedoeling des grondwetgevers. En wat de tweede grond betreft, dat zich tegen de toekenning van nonactiviteits-traktament ook zou verzetten de aard der bezoldigingen van de diplomatieke of consulaire ambtenaren, waarvan het bedrag voornamelijk wordt bepaald in verband met de kostbaarheid van het leven in het land hunner vestiging en met de eischen, welke hun aldaar naar gelang van hun rang voor het ophouden hunner positie gesteld moeten worden, ook dit argument werd onjuist geacht. De bijzondere aard dezer bezoldigingen moge een afzonderlijke regeling van het bedrag der aan ambtenaren in diplomatieken of consulaire dienst toe te kennen nonactiviteits-traktamenten eischen, waarmee dan proefondervindelijk wordt bewezen, dat het verkeer is in artikel 6 het bedrag van het nonactiviteits-traktament voor alle gevallen op de helft der bezoldiging te bepalen, die bijzondere aard kan nooit wettigen, dat nu in het geheel geen nonactiviteits-traktament zal worden toegekend.

Artikel 9. Waar de Grondwet in artikel 96, tweede lid, spreekt van uit 's lands kas bezoldigde ambten, meende men met de Regeering te moeten aannemen, dat daaronder ook de ambten in de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen zijn begrepen en was men dus van gevoelen, dat te recht in dit wetsontwerp ook de gevolgen der vereeniging van het Kamerlidmaatschap met deze ambten werden geregeld.

Sommige leden vestigden er de aandacht op, dat de woordenkeus in dit artikel, waar steeds van koloniale ambtenaren en van kolonie wordt gesproken, niet juist en ook niet gelijk is aan die in de bepalingen van artikel 2, 4, en artikel 11, waar van: „ambtenaren, behorende tot den dienst in de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen” en, in overeenstemming met art. 122 der Grondwet, van: „de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen” wordt melding gemaakt. Ook uit de ten aanzien van art. 9 gegeven toelichting, waarvan de aanhef luidt: „Voor zooveel Nederlandsch-Indië betreft”, meenden deze leden te moeten opmaken, dat de Regeering bij het ontwerpen van de bepalingen van art. 9 voornamelijk aan Nederlandsch-Indië heeft gedacht. Waar echter de regeling ook voor Suriname en Curaçao zou moeten gelden, werd alsnog wijziging van de redactie van artikel 9 noodig geoordeeld.

Van verschillende zijden werden bezwaren ingebracht tegen het voorstel om van de koloniale ambtenaren, die tot lid der Staten-Generaal worden gekozen, verlofgangers te maken met dezelfde rechten op overtocht en inkomsten als verlofgangers

wegens ziekte en wegens langdurigen dienst. Men wees er op, dat de bezoldigingen, aan koloniale ambten verbonden, getoetst aan den levensstandaard hier te lande, zeer hoog zijn en van vele dezer bezoldigingen hetzelfde geldt wat in de Memorie van Toelichting ten aanzien van de bezoldigingen van diplomatieke en consulaire ambtenaren is opgemerkt, dat het bedrag voornamelijk is bepaald in verband met de kostbaarheid van het leven in het land van verblijf en met de eischen, welke den ambtenaren aldaar naar gelang van hun rang voor het ophouden hunner positie gesteld moeten worden. Nu moge het aangaan aan deze ambtenaren, wanneer zij verlofgangers zijn, hooge traktamenten te blijven toekennen, ook al, omdat hun verloftijd ten hoogste een paar jaren pleegt te duren, het gaat, meende men, niet aan hun gedurende de wellicht lange jaren, dat zij Kamerlid zijn, verloftraktamenten toe te kennen, die geacht moeten worden in niet het minste verband te staan met den levensstandaard hier te lande. Op wijziging van de bepaling in dien zin, dat in de wet een maximum voor het verloftraktament zou worden aangewezen, werd daarom vrij algemeen ernstig aangedrongen.

Gevraagd werd, of zou worden gewaakt, dat, waar verlofgangers recht op kosteloozen overtocht kunnen doen gelden en de Grondwet in de artikelen 89 en 91 aan Kamerleden vergoeding van reiskosten toekent, aan ambtenaren-volksvertegenwoordigers de overtochtskosten niet tweemaal zouden worden vergoed.

Sommige leden achtten den in het laatste lid genoemden termijn van vijf maanden te lang en meenden, dat met een termijn van drie maanden hier zou kunnen worden volstaan.

De vraag werd gesteld, of in het laatste lid wel rekening is gehouden met de omstandigheid, die blijkt het in de Memorie van Toelichting ten aanzien van artikel 5 opgemerkte overigens niet uit het oog is verloren, dat niet het oogenblik van de aanvaarding, maar dat van het zitting nemen als Kamerlid beslissend moet zijn, omdat eerst dan, wanneer iemand toegelaten is en als Kamerlid optreedt, vaststaat, dat de vereeniging, waarvan de Grondwet spreekt, er is. Zoude het, zoo vroeg men, niet aanbeveling verdienen in het laatste lid telkens het woord: „aanvaarden” door de uitdrukking: „zitting nemen” te vervangen? Het geval, dat het lidmaatschap wel is aanvaard, maar er geen zitting is genomen, bijv. omdat toelating niet is gevolgd, is thans niet voorzien. Immers kan men ten aanzien van dit geval niet zeggen, dat het lidmaatschap aanvaard had kunnen zijn en evenmin, dat zich omstandigheden hebben voorgedaan, waardoor de aanvaarding onmogelijk is geworden.

Artikel 10. Opgemerkt werd, dat dit artikel van veel minder verre strekking is dan men uit de daarvan gegeven toelichting zou opmaken. Terwijl het in de Memorie van Toelichting wordt omschreven als inhoudende eene overgangsbepaling voor ambtenaren, die bij het in werking treden van de wet zitting hebben als Kamerlid, bevat het zoodanige overgangsbepaling slechts ten aanzien van de ambtenaren, op wiede uitzondering, omschreven in artikel 3, 2°, van toepassing is. Men wenschte te vernemen, waarom de Regeering gemeend heeft haar voorschrift tot deze ambtenaren te moeten beperken en merkte al dadelijk op, dat zoo zij daartoe is gekomen, rekening houdende met de samenstelling van de beide Kamers ten tijde van de indiening van het ontwerp, zij moge bedenken, dat daarin voortdurend veranderingen komen en die samenstelling dan thans ook niet meer dezelfde is als toen het ontwerp werd ingediend.

Van verschillende zijden werd er op aangedrongen, het artikel zoodanig te wijzigen, dat de daár bedoelde ambtenaren hunne tegenwoordige positie zouden behouden niet tot hunne eerstvolgende aftreding, maar zoolang zij — steeds weer als Kamerlid verkozen — hun lidmaatschap zouden behouden. Men meende, dat zoodanige regeling uit billijkheidsoogpunt meer aanbeveling verdiende dan de door de Regeering voorgestelde.

Verscheidene leden verklaarden tegen het geven van zoodanige uitbreiding aan de voorgestelde overgangsbepaling ernstige bedenkingen te hebben en die uitbreiding te zullen beschouwen als eene niet gerechtvaardigde gunst tegenover de in artikel 10 bedoelde ambtenaren. Waar niet de vereeniging maar slechts de gelijktijdige waarneming van het Kamerlidmaatschap met sommige uit 's lands kas bezoldigde ambten voortaan niet meer zou zijn toegelaten, wordt, naar zij meenden, aan de eischen der billijkheid door de voorgestelde overgangsbepaling ruimschoots voldaan.

Opgemerkt werd, dat de Grondwet, bij voorbeeld in de artikelen 85, 91 en 96, laatste lid, spreekt van de verkiezing

tot lid van eene der beide Kamers en van het herkiesbaar zijn der leden en de vraag werd gesteld, of het, met het oog daarop, niet beter zoude zijn het woord: „herbenoeming” aan het slot van artikel 10 te vervangen door: „herkiezing” of: „nieuwe verkiezing”.

Ook werd gevraagd, of er bezwaar tegen zoude bestaan in het artikel de meer eenvoudige woordenkeuze van de Memorie van Toelichting te bezigen en de uitdrukking: „gedurende den tijd, dat hun lidmaatschap zonder herbenoeming als lid voortduurt” te vervangen door: „tot hunne eerstvolgende aftreding als lid”.

Artikel 12. Opgemerkt werd, dat in verschillende wetsartikelen — men noemde als voorbeelden artikel 47, laatste lid, van de wet op het middelbaar onderwijs, en artikel 18, laatste lid, van de Gezondheidswet — ten aanzien van uit 's lands kas bezoldigde ambtenaren is bepaald, dat zij zonder toestemming van de Koningin geen ander ambt of bediening bekleeden, en de vraag werd gesteld, of deze bepalingen zouden moeten worden geacht na de totstandkoming van dit ontwerp haar kracht te hebben verloren, voor zooverre het lidmaatschap van eene der beide Kamers betreft.

Ook wees men in dit verband op eene bepaling als die van

artikel 39 der Provinciale wet, waarbij aan een — althans tot dusverre — uit 's lands kas bezoldigd ambtenaar, den griffier der Staten, verboden wordt, met zijn ambt, eenigerlei landsbediening, waaronder zeker ook het lidmaatschap van een der beide Kamers is te begrijpen, te gelijk te bekleeden.

Sommige leden meenden, dat de slotwoorden van dit artikel: „zijn ingetrokken” door de meer gebruikelijke: „zijn vervallen” behoorden te worden vervangen.

Artikel 13. Opgemerkt werd, dat de hiergenoemde en thans reeds verstreken termijn zal moeten worden gewijzigd.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 28sten April 1904.

JANSSEN.

VAN ASCH VAN WIJCK.

POMPE VAN MEERDERVOORT.

GOEKOOP.

VAN DER BORCH VAN VERWOLDE.